

Որմէ հոսէր չըռայլ հեղեղ մ'հիացումի,
Այսբան վըսեմ, աստուածային, ու երկնասլաց:

Յորդորակներ հիմնեան,
Կամ նըլազներ յաղթութեան,
Եթէ դիւթիլ երգերուդ հետ քաղցասուին,
Կարծես անոնք շըռիդներն են սընսպարծ,
Կամ ժըխորներ երկային,
Որոնց մէջ մենք կը զգանք պարսպ մ'անկասկած:

Ինչ բաներ են այդ երջանիկ երգերուդ
Ազդերները վիժանուտ.
Ինչ հովիտներ, ինչ աւելներ, ինչ լեռներ,
Ըսէ՛, դաշտի ու երկինքի ինչ մեներ,
Յաւերու ինչ անդառնութիւն են ինչ սէր...:

Քու այդ անխառն հաճոյններուդ ցանկաւի,
Նըւազում չէ՛ կարելի.
Ու ժանմարթի սեւ քրտուներն ալ մըթամած՝
Քեզի երբեք չէ մօտեցած. [տըխուր,
Դուռն կը սիրես, բայց չես ճանչցած սիրոյ յափրանքը

Երբ արթուն ես, և կամ երբոր կը ներհես,
Մահուան մասին կը մըլածես
Շատ աւելի վեհ, ճշմարիտ ու խոր բաներ,
Քանի կ'երազներ մահաւորներս իմաստակ.
Ապա թէ ոչ՝ ինչպէս վանկերդ հաճոյարեր [տակ,
Այսպէս պիտի հոսէին միշտ բիւրեղ գետի մը պէս յըս...

Մենք մեր շուրջը կը դիտենք յար,
Եւ կ'արտասուենք տըլգայարար
Այն բաներուն համար որոնք ալ չըկան...
Ամենանկեղծ մեր ծիծաղն իսկ ցընծութեան՝
Միշտ ցաւով մ'է բոցոցում.
Մեր հեշտագոյն երգերն անոնք են միայն,
Որ կը պատմեն մըլտածութեան տըլարմած:

Սակայն եթէ կարենայինք արհամարհել
Առեւութիւնն, հըպարտութիւնն ու երկեան.
Եւ այնպիսի արարածներ ըլլայինք որ յաւիտեան
Չըստիպուէինք արտասուել
Չեմ գիտեր թէ ինչպէս անհուն հաճոյքիդ
Մօտ զալ պիտի կարենայինք մեր իրգներով միամիտ:

Դուռն վեհ ոգի, արհամարհիլը մեր երկրին համարին,
Քու արուեստը՝ բանաստեղծի մը համար՝ [տար,
Լուսադոյն է կըռոյթներէն հեշտ ժայներու բերկրապաւ.
Եւ աւելի ճոխ այն ըստի գանձերէն,
Ձոր հէք մարդիկ գերբերու մէջ կը զգանեն:

Սորվեցո՛ւր ինձ ուրախութեանդ կէտը գոնէ.
Եւ լաւ գիտեմ որ եթէ
Իմ շրթներէս մերթ հոսէին այդօրինակ
Խենդութիւններ երկնամեմ,

Գինովութեան յորդ քղիւտեմեր ներդաշնակ, [հընդրեմ.
Աշխարհն պիտի ունկերդէր ինձ, ինչպէս հիմա ես կ'ուն-

Percy Shelley

Թարգմ. ԵՂԻՍ ՄԷԼԷՔԵԱՆ

ՊՍԿԻՆԵՐԻՆ ԱՌՋԵԻ

Գեղուհիին կիսանդրի մ'է ժիւնաթոյր
Իր պատկերը, զոր կը դիտեմ հաճոյքով.
Դէմքն ալ թովզի հայելի մ'է անպարոյր
Ուր կը ցոլայ սրտի անդորրն անխըռով:

Աչքեր ունի ծովախորհուրդ ու աղուրդ,
Ուր տեւանքը միշտ յոյսերով կը թրթռայ.
Կ'ուզեմ ըմպել դիւնովութիւնն անսովոր
Այդ հրաշակներ ծովակներուն բերեղեցայ:

Նայուածները անհունին մէջ սեւեռած՝
Կեանքի անշը երազներով բեղմնաւոր,
Արդեօք սէրբեր ան կը փնտթէ լուսամած,
Արդեօք սէրբեր կը խոզարկէ հեշտածոր:

Ու կը նայիմ ու վարսերու խորքներուն
Որ ուսէմ վար գետերու պէս կը հոսին
Աւել աւել, շըռայլ, աստու ու ցըրուն,
Ու կը պատանէ գեփեռներու համարոյրին:

Գեղուհիին կիսանդրի մ'է թանկագին...
Չը բարբառի, շրթունքները միշտ լուռ են.
Բայց աչքերը ինչո՛ր, ինչո՛ր կը խօսին.
Անոնք ներքին կեանքի վեպը կը պատմեն:

Եթէ անգամ մը իր թագուն հոգիին
Յազուռնաւի խորութիւնները դիտեմ,
Եթէ ըլլող շրթունքներն ալ բարբառին,
Քընարս ո՛րքան պիտի յազուի, ես գիտեմ...:

Հիացումով ես կը նայիմ պատկերին.
Որ արժան մ'է ծիծաղագից, ժպտագին,
Իր նայուածքը՝ մոզութեան վանկ մ'անմեկին,
Որուն կապուած է զագտնիքը իր սրտին.

Բայց աւա՛ղ որ բարդ հանգոյցն այդ նայուածքին
Եւ չեմ կրնար լուծել երբեք, միշտն որ
Շրթունքները կեանքին վեպը չը խօսին,
Ու չը բանան սրտին զերբը փառաւոր:

Եթէ կեանքի ճանապարհին մէջ դժուար
Իր ոտքերուն տակ շուշաններ ընծիւղին,
Ու ցանկան լըլայ վարդեր փթթին դիւթափառ,
Բանաստեղծն ալ պիտի բերկրի հոգեկին:

ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Խորանկները այլևս զիս պիտի փռեն...

Փոթորիկէն խուսած բեկոր մ'իմ չարաբանստ.

Կը տանջուիմ կորսուելու գաղափարէն.

Բայց շանքերս վրտանգին զէմ չունին իմաստ:

Ա՛հ, արդեօք մեր պիտի տանի յորժանքը զիս.

Իր պըտոյացին մէջ բանտարդ իսպախիկն եմ.

Դեռ շատ հեռու մընայ գաւառն իտէալիս,

Եւ ոտքերուս տակ կը բացուի վիճ մը նըսեմ:

Ո՛վ լոյս, որ մերթ խոստումներդ զիս պատրեցիր,

Մտքիս առջև ուրուագրելով փայլուն գիծեր,

Եւ գունագիծ ճորիգոններ անձայրածիր,

Գուռ փաղաքուշ հաւատումներդ մեր են մնացեր:

Կոհակներուն մէջ մինակ եմ. ու ցէլ մը վերջ

Կը վախում որ դժեմ մամբողջ մը պիտի գայ՝

Խորտակելու տեսակաւսին կղզեակը պերճ,

Ու անկէ ետք ինձի ուլի՛նչ պիտի մընայ:

Ահա կ'երթամ. ովկիանն է իմ ճանապարհ.

Բայց ինձի հետ կը ճամբորդեն յուշերի անմեռ.

Յուշեր, որոնք զիս նշտակող փուշեր են յար,

Որ հեռքերըս կը հաւածեն իբրեւ ըստուեր:

Թողո՛ւ երկիրն նախորիւրու իսպաղ կենացին,

Լըքէ՛լ բոյնը՝ ուր մանկութիւնն է ուռճացեր.

Եւ դառնագոյն հըրածելու մը մէջ վերջին:

Ճամբայ ինչաւ, երբ սիրան հիւանդ մեկնիլ չուզեր...

Ճակատագրի պահանջն է այդ անդառնալիք.

Երբ ցեղ ժընոդ հողին վըրայ դառն է պայմանն,

Եւ հոն բաղդեր աւազներու մէջ կը իւրի,

Պէտք է մեկնի՛լ, ըմպել ախժինքն օտարութեան:

Պիտի անցնիմ ես ծովերու կոհակներէն.

Պիտի պարզեմ կուրծքս հովերու խոլ գայրոյթին:

Ա՛հ, թող անոնք բողբոջ մը մէջ զիս ջնջեն.

Գնան որ կեանքն ինձի համար իսպ մ'է ոսին:

Երբէ՛լ այսպէս, ջրէ՛լ վըհատ, երբ սրտին մէջ

Կը կտրատուի բզիւններու ամէն երակ.

Եւ անորոշ վարանքներու մըտայլը գէլ՝

Ամէն վարկեան կը ճըշէ միտքն իր լուծիմ տակ:

Ո՛ր սարի գոգն ընել բարձը խոնջած գլխուն.

Ո՛ր ափին վըրայ փնտռել խորշ մը սապնջական.

Եւ բաղխեր եմ դուռներու՝ որ անաղորտի

Լըռութիւնը ունեցեր են զերդ պատասխան:

Ո՛ր, այլատեսաց Եսի հաշինն է այն ըստոր,

Որ մարդկութեան ամբողջ կեանքն է թունաւորեր.

Եւ իրերու ըաղաղերը մէջ զոյն մը պղտոր:

Դարձընելով սպելին այսքան դժոխքմբեր,

Եսի հըրէշն երբ կրկնեն մէջ ուրացաւ

Իր եզրոր շահն, ու գայն ճգմեց, ա՛հ, այն օրէն

Մարդիկ աշխարհն ըրին կիրքի դժոխք մ'անընաւ,

Եւ իւրաւու դեակներու վրայ կը քալեն:

ԱՍՏՂԵՐՈՒՆ

Գիշեր ատեն ազմուկները երբոր լռեն,

Ձնա՛ղ աստղեր, զիա՛ք որքան ես կը սիրեմ,

Որ պարմանի գաղափարներն իմ ուղիպահմմ՝

Ձեր հեռաւոր սահմաններուն այց մը ընեն:

Դե՛հ, մեր հսկայ արուեստն էր որ կերտեց ըզմեղ,

Եւ իբրեւ զարդ համայնական զդիցիկին,

Միջոցին մէջ ընդելուզեց ըզմեղ այդպէս.

Ընէ՛ք, որո՛ւ մասնեք ըզմեղ հոտ ազուցին:

Երբոր դիտեմ ձեր լուռ ընթացքը համալագի,

Եւ աչքերուս մէջ ձեր լոյսէն շիթ մը կաթի,

Այն ատեն ձեզ կ'ուզեմ ընտրել կեանքիս թերագի,

Ու սիրաբու ալ ձեր համբոյրին կը կղկաթի:

Ի՛նչ հրաշալի ճըրագներ էք դուք բոցարկու,

Երկինքի մեծ նըւիրանին համար շինուած,

Անճառելի Անճանութիւն երկրպագու,

Միշտ կը պճնէք լուրթ եթերը համատարած:

Ես կ'երագեմ այն դարերը, երբ բընութեան

Հըզոր ձեռքը ձեզ քառնէ բարձրացուց վեր,

Եւ Ամբասին մէջ ձեր շարժումը կշռական:

Ժամանակի քայլերուն հետ կը մրցի դեռ:

Դուք այն օրէն ի վեր այդպէս միշտ ման կուգաք,

Այցեկելով ուրբաններու խորշերն ամեն,

Ու չէք մոռնար մեր հիւզերն իսկ անփառունակ,

Մեզ բերելով տարտամ լուրեր հեռուներէն:

Ո՛րքան քաղցր է ձեր նայուածքը գործակաթ,

Որ բարձրադիր ձեր վայրերէն կը խոնարհի,

Ու կը փնտռէ թուռնի բոյնն իսկ անհնգատ,

Հոն զընելու շատաւիղ մը յանձնանքի:

Դոյն իսկ զիտեմ թէ ինչո՛ւ ձեր լոյսը բեկբեկ

Կը փռեկէ առաջաստը զիշերային,

Ու աշխարհը երբ կը ներհնէ, դուք կը հսկէք

Մինչև առտու, մինչև դարձը արեգակին:

Ո՛վ թէ ես ալ տիեզերքին մէջ ձեզի պէս

Կարենայի ամեն անգամ ընել ջրլան,

Ու Եւլայի ձեռն խաղերուն հանդիսատեսն,
կամ սորվէի գէթ ձեռն կհանջն մի քանի բան:

Եւ կ'ուզէի տեսնել կեանքի նոր նոր ձեռք,
Ամբաստան մէջ խուզարկել միշտ զաղտնիքներ
Բայց քանի որ սաւառնելու շուքիմ թեկ
Ինչպէս կրնամ ձեզ ուղեկցել, ես չեմ գիտեր:

Մարիս Թըռիշն ուրեմն ընկեր Եւլայ ձեռքի.
Ու երբոր մերթ զիջերները ձեռն մօտ ճակտին
Վարսառական զաղափարներն իմ ծարաւի,
Ինձի լուրեր հաղորդեցէ՛ք հետունքներն:

ՄԵՆԱՐԱՆԻՍ ՄԷՉ

Մէրը նորէն կու գայ տանջել զիս այսօր...
Մենարանըս Գողգոթայ մ'է մահաբոյր,
Ուր կը խաչեն զիս գրգիռներս անպարտի,
Ձրկուններու մղձաւանջով մ'աւաւոր:

Եւ ես, ի զո՛ւր, կամքի ճիգով մ'անսովոր,
Երբ կը փորձեմ ըստդձե՛ն վիճ մը անդուր
Եւ հոն գտնել բոլոր իզմներս լուսաթոյր,
Պայքարումէն կը շըքողի կամքս անգոր:

Տաղտաղելով յար յոյգերով անհանդարտ,
Մինչ կը ջանամ աճիւնացնել կիրքն հոգոյս,
Կը զողորմեն կեանքիս հիմերն անհաստատ:

Կու լա՛յ հոգիս, կ զիջերներն՝ միջնէ՛ւ լոյս՝
Կը հաւածեն զիս խորհուրդներն տխրագին,
Ու կը քանդեն Յոյսի խորանն իմ սրտին:

ԵՂԻԱ ՄԵԼԷՔԵԱՆ

Հ. ԱՐՄԵՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

Հանճար՝ յոյն և լատին դասականներն
րով սնած. լեզուն քնարագոռ, մտքերը
ամպրորտ, սաւառնումը բարձրաբերձ:

Հրեշտակը որ Անմահին անկանջին կը
գեղգեղէ հայկեան յաղթանակի յաւէժ
բերկրայի նուագը, բանաստեղծը անոր
ոսկի ջնարը կը խնդրէ, որ կարող ըլլայ
երգելու իր « Հայկի դիւցազն »:

Կ'ուրուագրեմ ամէն մէկ դրուագները
այդ դիւցազնեղբորս:

Ա. Դրուագ: — Այն որ իր հոգետա-
ւիդ քնարով կ'երգէ մեր հաւատքին և ա-
զատութեան տիրազուլի դիւցազ հայրը,
բանաստեղծ Բագրատունին կ'աղերսէ որ
այդ հրեշտակը գայ շարժէ իր մատուռնե-
րը որ կարենայ երգել փառքը Հայոց հօր:
Հրեշտակը երկնից դռնէն կը սաւառնի
դէպ ի Հարը, կը դիմէ հոն՝ Հայաստանի
դիւցազին վահանի պատրուակը բանալու,
ոսկիկմբէ ահեղ պղինձը որոտալուն, ամ-
պարիշտները անարեկած, պիտի սարսիւն և
ղղրդին: Բարձեալը՝ հրեշտակին կը պա-
տուիրէ, որ Հայկաշէն պատգամ տանի,
ըսէ Հայոց սիրելի հօր որ վրէժխնդիր ըլ-
լայ, « փութա՛նոցի յոր մէքս եղաք զործ
քաջութեան ի սիրտ նորա »...

Մոկաց լեռները կ'աւետեն առաւօտեան
ժպիտն անոյշ, Հայոց հրեշտակը կը թռչի
Հայկայ վրանը, ու դիւցազը մարտի կը
մղէ. անոր կ'իմացնէ, որ ձեռք ծալլած
Աստուծոյ միայն պէտք չէ ապաւինիլ,
այլ պէտք է դիմադրել և պատերազմիլ:

Հայկ և հայկազունը կը փութան, պա-
տերազմի կը պատրաստուին: Ծոփաց զա-
ւառը և թզնունիք եռ ու գեռ գործի մէջ
են: Կը լսուին դարբնոցներուն կոփու-
թառանջը գոռ: Ձուլուած կոփուած են
սուսերն, տէգ և նիգալ, կապարճ, զրահ,
պէսպէս զէնքեր, այդ ամենը կը մթերեն
Հայկաշէնի նկուղաց մէջ:

Հայկաշէնի մէջ է Հայկայ դաստակեր-
տը, զինարանը, երիվարաց ասպաստանը
և ամբարանոցը պատերազմի բիւր գործի-
ներու: Այն ունի պարիսպ շուրջանակի,
ամուր մարտկոց, մահաբաժաններ, խորա-
նահար բանակներ. հոն քաջարի զինուոր-
ներ պատերազմի փորձեր կ'ընեն: Աւա-
նին բարձունքը կը տեսնուի դիւցազին
պերճ սարաւոյթը, ներսը սալապատակ, և
սիւնազարդ կնեայ դահլիճ, ուր կայ Հա-
յոց հօր մարմարեայ անպաճոյճ գահը,
իսկ դուռը գաւիթ մը և բուրաստան:
Եւ ահա սրահի սիննէն, արծաթի բառնա-
լիքով կախուած՝ Հայկ դիւցազն վահանը
զարնուելով կը հնչէ. և ամէն կողմէն ա-
նոր որոտը լսուելուն, բազմութիւնը կը